

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Onderwerp
Nadere concretisering kabinetsreactie en
beleidsduiding AIVD-rapportage 'Radicale dawa
in verandering'.

1. Achtergrond

Op 9 oktober ontving u de AIVD-rapportage 'Radicale dawa in verandering', met daarbij de kabinetsreactie en beleidsduiding. Op 11 oktober ontving ik uw verzoek de nadere concretisering van de kabinetsreactie en beleidsduiding in een brief neer te leggen zodat de commissie in het Algemeen Overleg d.d. 18 oktober hierover kan spreken. Ik stuur u deze aanvulling mede namens de Ministers van Justitie en voor Wonen, Wijken en Integratie.

2. Drie sporenbeleid kabinet

De brede aanpak tegen polarisatie en radicalisering staat beschreven in het actieplan polarisatie en radicalisering 2007-2011.¹ Bij de specifieke aanpak van de niet-gewelddadige radicale salafisten² hanteert het kabinet een drie sporenbeleid: weerbaar maken van de samenleving om weerwoord te kunnen bieden tegen de radicaal salafistische beweging, confronteren en delegitimeren van de radicale salafistische groeperingen én handhaving indien strafbare feiten worden gepleegd.³

Spoor 1: Versterken weerbaarheid samenleving

De versterking van de weerbaarheid van de samenleving tegen de aantrekkingskracht van het radicale salafisme is het eerste spoor van de kabinetsaanpak. Bij de versterking van de weerbaarheid gaat het nadrukkelijk niet om afwijzing van het orthodoxe geloof. Nederland biedt juist van oudsher ruimte aan een diversiteit van religieuze uitingen, inclusief orthodoxe. Waar het

Datum
17 oktober 2007

Ons kenmerk
2007-0000409199

Onderdeel
DGV/Strategie/IVB

Inlichtingen
Stolk
T 070-4268392
F

Uw kenmerk

Blad
1 van 8

Aantal bijlagen
0

Bezoekadres
Schedeldoekshaven 200
2511 EZ Den Haag

Postadres
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Internetadres
www.minbzk.nl

¹ Tweede Kamer 2006-2007, 29754, nr. 103. Actieplan is besproken tijdens AO Actieplan polarisatie en radicalisering d.d. 11 oktober 2007. De specifieke aanpak van niet-gewelddadige radicale salafisten maakt onderdeel uit van de algemene aanpak, zoals beschreven in het actieplan polarisatie en radicalisering 2007-2011. Zie ook beleidsprogramma 'Samen werken, samen leven' (pag.69). De samenwerking met gemeenten tegen polarisatie en radicalisering is bekrachtigd in het bestuursakkoord Rijk en gemeenten 'Samen aan de slag' (pag. 13).

² Daar waar in deze nota gesproken wordt over salafisme en salafistische dawa betreft het de niet-gewelddadige politieke variant ervan.

³ Zie ook kabinetsreactie en beleidsduiding d.d. 8 oktober op AIVD rapport Radicale dawa in verandering.

Datum
17 oktober 2007

Ons kenmerk
2007-0000409199

Onderdeel
DGV/Strategie/IVB

Blad
2 van 8

om gaat is de acceptatie van de kaders van de democratische rechtsstaat en de bescherming van individuele vrijheden en grondrechten.

Concrete activiteiten spoor versterken weerbaarheid samenleving

a. Training van imams en korandocenten

De Universiteit van Leiden heeft een curriculum ontwikkeld voor imams en korandocenten, getiteld 'Nederland en de Islam, interculturele ontmoetingen en integratie'. De module behandelt de geschiedenis van religieuze minderheden in Nederland en gaat daarnaast in op maatschappelijke vraagstukken als positie van de vrouw en homoseksualiteit. Het curriculum is ontwikkeld in samenwerking met de moslimorganisaties in Nederland die de aankomende en huidige korandocenten en imams zullen stimuleren deze module te volgen. Onder deze groep bestaat grote belangstelling. Het kabinet zal hun deelname aan deze module financieel ondersteunen.

b. Stimuleren dialoog tussen christenen, joden en moslims

Gemeenten, scholen en moskeeën organiseren in toenemende mate dialoogsessies tussen christenen, joden en moslims. Onder deskundige begeleiding van ervaren debaters. De ervaringen tot nu toe zijn dat deskundige begeleiding essentieel is voor het welslagen van de sessies aangezien het tot verhitte debatten leidt, maar ook tot wederzijds begrip. 2008 is het jaar van de interculturele dialoog. De minister voor WWI zal in 2008 deze dialoog stimuleren door de het steunen van debatten in de 40 aandachtswijken én in alle andere wijken die daarvoor belangstelling tonen.

c. Docenten helpen bij het bieden van weerwoord op radicale uitspraken en het bieden van pluriform aanbod Islam.

Op verzoek en naar behoefte is het Lespakket *Extremisme in het nieuws* voor de bovenbouw van het voortgezet onderwijs beschikbaar vanaf medio oktober 2007. Het lespakket is ontwikkeld door Stichting Krant in de klas (KiK). *Extremisme in het nieuws* is geschikt voor klassikaal gebruik en kan als basis dienen voor debatten en/of presentaties. Een belangrijk onderdeel van het pakket is dat de leerlingen zich uitgebreid verdiepen in de krantenberichtgeving over het onderwerp. Met het verschijnen van de AIVD rapportage zal ook het niet-gewelddadig radicale salafisme specifiek aan de orde komen.

d. Discussie over maatschappelijke vraagstukken met aansprekende personen (rolmodellen) uit de moslimgemeenschappen

In 2008 start een serie discussieavonden over maatschappelijke vraagstukken met helden/ rolmodellen voor moslims. Voorbeelden zijn bekende voetballers, muzikanten (rappers) en soapacteurs. Vraagstukken die daarbij aan de orde komen: vrouw en moslim zijn, homoseksualiteit, gemengd sporten, democratie, trouwen etc. Een televisieprogramma heeft belangstelling getoond voor de reeks, maar de voorkeur gaat uit naar meer discussieavonden zonder media om de discussies zonder terughoudendheid persoonlijk te houden.

e. Nader onderzoek invloed niet-gewelddadige radicale salafisten op media

In het vragenuurtje van de Tweede kamer d.d. 16 oktober sprak de Kamer haar zorgen uit over de mogelijke invloed van niet-gewelddadige radicale salafisten op de media. Aanleiding was de NOVA-uitzending d.d. 11 oktober

Datum
17 oktober 2007

Ons kenmerk
2007-0000409199

Onderdeel
DGV/Strategie/IVB

Blad
3 van 8

inzake de zendgemachtigde organisatie voor de islamitische omroep, te weten Stichting Verzorging Islamitische Zendtijd. Concreet is toegezegd dat minister Plasterk van Onderwijs en minister Vogelaar voor Wonen, Wijken en Integratie de AIVD verzoeken informatie te leveren over mogelijke niet-gewelddadige radicaal-salafistische invloeden op de zendgemachtigde organisatie en hierover te rapporteren aan de Tweede Kamer. Afhankelijk van de uitkomsten van het onderzoek zullen de bewindspersonen aanvullende beleidsmaatregelen treffen. Het kabinet blijft in brede zin extra alert op de invloed van niet-gewelddadige radicaal salafistische groeperingen op erkende overleg- en zendgemachtigde organisaties in het publieke domein.

f. Training wijkagenten, docenten, jeugdwerkers en andere professionals

Het niet-gewelddadige radicale salafisme krijgt steeds meer aanhang. Dat pleit voor prominentere aandacht voor deze variant in de reguliere trainingen aan wijkagenten, docenten, jeugdwerkers en andere professionals. Hoe worden de diverse varianten van het salafisme herkend en hoe kan weerwoord geboden worden? Het kabinet draagt ervoor zorg dat deze aspecten opgenomen worden in het trainingsaanbod. Daarbij kiest het kabinet overigens niet voor een gelijksoortig breed trainingsprogramma voor alle professionals, maar draagt zorg voor de beschikbaarheid van training en workshops op verzoek en naar behoefte.

g. Bevorderen pluriform aanbod: Islamwijzer.nl

Op 5 oktober 2007 is de website islamwijzer.nl gelanceerd.⁴ Het initiatief voor de website was afkomstig van het Landelijk Overleg Minderheden (LOM). De coördinatie van het project ligt in handen van één van de organisaties van het LOM, namelijk het Samenwerkingsverband van Marokkanen in Nederland (SMN). De islamwijzer.nl biedt een discussieplatform over het leven als moslim in de Nederlandse democratische samenleving.⁵ Door het aanbieden van een breed scala aan opvattingen willen de maatschappelijke organisaties die de site hebben opgezet tegenwicht bieden aan de politiek-religieuze extremistische internetsites die geen recht doen aan de diversiteit van opvattingen binnen de moslimgemeenschap. Dit ook op verzoek van docenten en jeugdwerkers die behoefte toonden aan alternatief aanbod op het internet. Het ministerie van Wonen, Wijken en Integratie subsidieert de website (€200.000 voor periode 2005-2007), maar heeft geen bemoeienis met de inhoud van de website.

h. Handreiking weerwoord

Op uitdrukkelijk verzoek van docenten, jongerenwerkers, reclasseringsambtenaren en medewerkers in gevangenissen wordt een

⁴ Soortgelijke door de overheid gefinancierde websites zijn ook te vinden in Duitsland en Groot-Brittannië. Zie <http://www.qantara.de> en <http://www.theradicalmiddleway.co.uk>

⁵ De Islamwijzer is één van de projecten van het masterplan 'Niet naast elkaar maar met elkaar' vanuit het Landelijk Overleg Minderheden. De Kamer is hierover bericht (nota "Weerbaarheid en Integratiebeleid" 2004-2005, 29754, nr.27; Tussenrapportage 2005-2006, 29754, nr 74; Actualisatie, 2006-2007, 29754, nr 101).

Datum
17 oktober 2007

Ons kenmerk
2007-0000409199

Onderdeel
DGV/Strategie/IVB

Blad
4 van 8

praktische en handzame handreiking 'weerwoord' opgesteld. Imams, professoren en prominente vertegenwoordigers binnen de islamgemeenschap geven vanuit de democratische politieke theorie en de islamleer hun visie op de koranteksten, toepassing van geloof in het leven van alledag en over de waarde van de democratische rechtsstaat. De handreiking is maart 2008 gereed.

i. Kennis- en adviescentrum

In januari 2008 is het kennis- en adviescentrum polarisatie en radicalisering operationeel. Dit centrum biedt informatie voor een ieder die nadere informatie wenst over het tegengaan van polarisatie en radicalisering. Doelgroepen zijn primair jongeren en ouders, maar het kennis- en adviescentrum biedt ook kennis en advies op maat voor professionals als wijkagenten, docenten, gemeentebambtenaren en onderzoekers. De kennisconsulenten van het kenniscentrum zullen extra geschoold worden in kennis over het niet-gewelddadige radicale salafisme en de aanpak daarvan. Bij het kenniscentrum zal ook een onderzoeksbank geplaatst worden. Een eerste rondgang langs 30 gemeenten en politie leert dat bij gemeenten en politie geen behoefte bestaat aan een apart meldpunt, maar wel aan een kennis- en vooral adviescentrum.

Spoor 2: Confronteren en delegitimeren niet-gewelddadige radicale salafistische groeperingen

Confrontatie houdt in dat de niet-gewelddadige radicale salafisten bij omstrede uitlatingen of gedragingen die raken aan onze democratische rechtsorde, individuele vrijheden en/of grondrechten steeds opnieuw in de schijnwerpers moeten worden gezet. Zij worden daarop aangesproken, ter verantwoording geroepen worden voor de consequenties van hun handelen en gewezen worden op hun maatschappelijke verantwoordelijkheid. Dat kan ook betekenen het actief doorbreken van hun vaak zelfgekozen maatschappelijk isolement.

Concrete activiteiten spoor confronteren en delegitimeren salafistische groeperingen

a. Confrontatie salafistische predikers op lokaal niveau

Het is bekend dat een aantal salafistische predikers zeer actief is in de verspreiding van de radicale dawa. Daarom is er in de zomer van 2006 een informatieve bijeenkomst voor de burgemeesters van de betrokken gemeenten geweest waarbij informatie is gegeven over de werkwijze van salafisten en de predikers in het bijzonder.⁶

Sinds de zomer van 2007 wordt –aanvullend op de aanpak van radicaliseringshaarden⁷– een aantal van die gemeenten geïnformeerd over de

⁶ Tijdens deze bijeenkomst werden betrokken burgemeesters vroegtijdig geïnformeerd conform de aanbevelingen van de Werkgroep gegevensverstrekking – lokaal bestuur (Commissie Holtslag) met betrekking tot informatie-uitwisseling rond terrorisme en radicalisering (Tweede Kamer, 2005-2006, 29876, nr.9).

⁷ Bij brief van 22 december 2005 (TK 2005-2005, 29 754, nr. 61) is uw kamer geïnformeerd over het beleidskader aanpak radicaliseringshaarden. In de voortgangsrapportages

Datum
17 oktober 2007

Ons kenmerk
2007-0000409199

Onderdeel
DGV/Strategie/IVB

Blad
5 van 8

mogelijkheden die er zijn om het thema polarisatie en radicalisering aan te pakken en maatregelen te treffen tegen de niet-gewelddadige radicale salafistische predikers. Het belangrijkste middel dat een burgemeester of andere gemeentebestuurders hebben, is het gesprek aangaan. Confronterend, met kennis van zaken en voorbereid om stevig weerwoord te bieden.

Hoe gaat dat in de praktijk? Burgemeesters hebben een eigen verantwoordelijkheid om optimaal vorm te geven aan de informatievergaring over het radicale salafisme op lokaal niveau. Ook bij de landelijke diensten en organisaties is kennis en informatie aanwezig die voor lokale overheden van belang kan zijn om de confrontatie aan te gaan met salafistische predikers. Dit kan algemene informatie betreffen, maar ook specifieke informatie inzake personen en/of organisaties.

Bij de verstrekking van algemene informatie kan gedacht worden aan het verspreiden binnen gemeenten van informerende documenten en aan informatieoverdracht door lezingen, expertmeetings en voorlichtingsbijeenkomsten waaraan -naast de AIVD- ook BZK, NCTb en WWI hun bijdrage leveren. Het rijk biedt daarnaast ook ondersteuning aan door het delen van best practices en methodieken bij de aanpak

Indien de AIVD beschikt over specifieke informatie, dan wordt deze informatie door de AIVD aan de burgemeester verstrekt. De AIVD is in zijn informatievoorziening zo volledig mogelijk. Hierbij geldt uiteraard dat informatie die lopende onderzoeken kan verstoren of bronnen of werkwijzen kan onthullen, niet wordt verstrekt.

De ervaring leert dat predikers bij uitnodiging daadwerkelijk het gesprek aangaan met een burgemeester en dat de gesprekken effect sorteren qua inhoud van de preken. Het is van belang hierbij te vermelden dat de overheid op geen enkele wijze invloed wil uitoefenen op het religieuze gedachtegoed van de preken, maar louter op de anti-democratische, anti-integratieve elementen en aspecten die raken aan het inperken van grondrechten.

b. Specifieke persoonlijke aanpak niet-gewelddadige radicale salafisten: 'peer'-bereik en deradicalisering

Docenten en ouders hebben vaak slechts ten dele invloed op jongeren die zich aangetrokken voelen tot het niet-gewelddadige radicale salafisme. Bij een deel van deze jongeren is het mogelijk het gesprek aan te gaan en weerwoord te bieden via andere jongeren (soms naaste familie) die met name beginnend radicale salafisten nog kunnen bereiken ('peer'-bereik). Dit vraagt een specifieke casusaanpak, zoals die al in Rotterdam en Amsterdam wordt gehanteerd. Training op maat voor 'peers' die het gesprek aangaan om weerwoord te bieden. In een enkel geval is de jongere ook bereikbaar voor anderen, zoals de lokale

terrorismebestrijding wordt de TK geïnformeerd over de stand van zaken ten aanzien van de aanpak van radicaliseringshaarden.

Datum
17 oktober 2007

Ons kenmerk
2007-0000409199

Onderdeel
DGV/Strategie/IVB

Blad
6 van 8

imam. Ook dit vraagt vanzelfsprekend om maatwerk, afhankelijk van de persoonlijke situatie.

Deradicalisering is betrokkene uit de invloedssfeer van de radicale 'groep' halen. In de eerste plaats betreft dit indringende gesprekken met betrokkene gebaseerd op steun bij het losmaken van de vertrouwde omgangskring. In verdergaande varianten valt te denken aan begeleiding naar een andere woning (op een andere locatie die uit de invloedssfeer is van de 'groep'), ander werk en opbouw van nieuwe sociale omgeving. Duitsland heeft veel ervaring met de-radicaliseringstrajecten opgedaan voor rechtsextremisme en islamitische extremisme. Aangezien de AIVD met name ingaat op de groepsdruk die radicale salafisten ervaren, lijkt een de-radicaliseringsaanpak kansrijk. Voorwaarde is vanzelfsprekend dat betrokkene gemotiveerd is om de 'groep' te verlaten. Het kabinet heeft twee pilots opgezet voor deradicaliseringstrajecten voor rechtsradicale én voor niet-gewelddadige radicale salafisten.⁸

Spoor 3: Handhaven

Indien sprake is van staffbare feiten wordt daartegen met alle mogelijke middelen opgetreden. Mede om de invloed van het (niet-gewelddadige) radicale salafisme op anderen zoveel mogelijk te beperken.

Concrete activiteiten spoor handhaven

a. Salafisme en internet

Radicaal salafistische jongeren maken veel gebruik van het internet voor informatievergaring. Door het Openbaar Ministerie, KLPD, AIVD en de NCTb zijn verschillende activiteiten in gang gezet. Deze zijn vooral gericht op het verkrijgen en behouden van het zicht op aard en omvang van de problematiek. Voorbeelden hiervan zijn de projecten op het terrein van monitoring en surveillance⁹ op het internet en het meldpunt cybercrime (www.meldpuntcybercrime.nl). Ter invulling van het voornemen uit het Coalitieakkoord om *te voorzien in de mogelijkheid om de doorgifte van bepaalde boodschappen en informatie te verbieden*, ontwikkelt het kabinet daarnaast maatregelen om de toegang tot bepaalde content te beperken. Maatregelen gericht op het blokkeren van content moeten wel zoveel mogelijk in samenwerking met andere landen worden toegepast om de effectiviteit te verhogen.

b. Uitzetten van predikers

Uitzetting van een prediker is eventueel mogelijk indien de prediker geen Nederlander is, d.w.z. niet (ook) de Nederlandse nationaliteit heeft: artikel 3 van het Vierde Protocol bij het EVRM sluit uitzetting van eigen onderdanen namelijk

⁸ De Europese Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten delen onderling informatie over de ervaringen met de deradicaliserings-aanpak.

⁹ Surveillance is het verzamelen van informatie op grond waarvan operationele maatregelen kunnen volgen.

Datum
17 oktober 2007

Ons kenmerk
2007-0000409199

Onderdeel
DGV/Strategie/IVB

Blad
7 van 8

uitdrukkelijk uit. De meerderheid van de belangrijkste salafistische predikers heeft sinds de jaren negentig de Nederlandse nationaliteit.

De Rijkswet op het Nederlanderschap bevat geen bepaling op grond waarvan intrekking van het Nederlanderschap wegens uitlatingen dan wel gepleegde criminele feiten mogelijk is. Invoering van een dergelijke bepaling wordt evenmin overwogen.

Het Europees Nationaliteitsverdrag (Trb. 1998, 10), waartoe ook Nederland is toegetreten, beperkt de mogelijkheden op grond waarvan de nationaliteit kan worden ingetrokken en dus een bepaald persoon kan worden uitgezet. Op grond van artikel 7, eerste lid, onder d, van het Verdrag is intrekking wegens (criminele) gedragingen alleen mogelijk indien het gedrag betreft dat de essentiële belangen van de staat wezenlijke schade toebrengt. De toelichting bij het Europees Nationaliteitsverdrag vermeldt hoogverraad en spionage voor een andere staat als voorbeelden van gedrag dat een aantasting van de essentiële belangen van de staat is, en stelt tevens dat misdrijven van algemene aard, hoe ernstig ook, niet worden bedoeld.

Art. 2.9 Vr.besluit voorziet in mogelijkheden tot afwijzen van de aanvraag tot het verlenen of verlengen van een verblijfsvergunning wegens gevaar voor de openbare orde. In Nederland zijn in 2005 en 2007 in totaal twee imams het voortgezet verblijf geweigerd. De laatste weigering werd aangevochten bij de Raad van State. Deze oordeelde dat deze weigering rechtmatig was.¹⁰

c. Preekverbod radicale salafistische predikers niet mogelijk, wel beroepsverbod

In het Nederlandse recht is een 'preekverbod' onbekend, juist met het oog op de vrijheid van godsdienst en de scheiding van kerk en staat. Wel kan de strafrechter in bepaalde gevallen bij een veroordeling voor een strafbaar feit, als bijkomende straf een beroepsverbod opleggen (vgl. artikel 28, eerste lid, onder 5°, Sr). Wat betreft de misdrijven tegen de openbare orde is een beroepsverbod mogelijk ter zake van een aantal misdrijven, zoals het verspreiden van een opruiend geschrift (artikel 132 Sr) en het verspreiden van discriminerende of haatzaaiende uitlatingen (artikel 137e Sr). Een wetsvoorstel dat beoogt de mogelijkheden tot het opleggen van deze bijkomende straf te verruimen, zal op korte termijn voor advies aan de Raad van State worden gezonden. Voorgesteld wordt onder meer om ook ter zake van opruiing, de belediging van een groep mensen wegens ras, godsdienst of seksuele gerichtheid, en het aanzetten tot haat, discriminatie of geweld, oplegging van een beroepsverbod mogelijk te maken.

3. Tot slot

U vroeg om een zorgvuldige en duidelijke stellingname vanuit het kabinet op het vraagstuk van de niet-gewelddadige radicale salafisten. Met de bovenstaande drie sporenaanpak zet dit kabinet een vervolgstap in de aanpak van deze groep salafisten. Nader onderzoek over het factoren die van invloed zijn op (niet-gewelddadig) radicaal salafisme en kennis over de effectiviteit van de

¹⁰ Raad van State, 26-04-2007, 200608013/1

Datum
17 oktober 2007

Ons kenmerk
2007-0000409199

Onderdeel
DGV/Strategie/IVB

Blad
8 van 8

interventiemethoden zal leiden tot een steeds beter toegesneden palet aan interventies.

De centrale boodschap van het kabinet is en blijft dat het kabinet gelooft in het open debat met ruimte voor tegengestelde standpunten en elkaar soms uitsluitende toekomstvisies. Respectvol voor ieders geloofsbeleving. Echter, geloofsbeleving kan en mag geen legitimatie zijn voor aantasting van de democratische rechtsorde, individuele vrijheden en grondrechten. Het kabinet zal deze boodschap helder en duidelijk blijven verkondigen. De toon van het maatschappelijk debat en het actieve weerwoord vanuit samenleving en politiek tegen het radicale salafisme is van essentieel belang voor het welslagen van de aanpak.

DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES,

Mevrouw dr. G. ter Horst

